

Memorabilia

Воспоминания

Magdalena Michalik-Jeżowska

Wspomnienie o Profesorze Stanisławie Jedynaku (1939–2015)

Воспоминание о Профессоре Станиславе Единаку (1939–2015)

20 lipca 2015 roku zmarł w Lublinie prof. dr hab. Stanisław Jedynak, filozof, wieloletni nauczyciel akademicki, od 1971 roku wykładający na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Jeszcze za życia Profesora o Jego działalności naukowo-dydaktycznej i biografii można było przeczytać na kartach poświęconych mu prac¹. Jego dokonania i godna naśladowania postawa życiowa jest pamiętana także i dziś, o czym świadczą wspomnieniowe noty przyjaciół i współpracowników Profesora². Tym tekstem moja skromna osoba pragnie przypomnieć i uhonorować, Profesora Stanisława Jedynaka, którego prace, z racji jego wybitnego znanstwa filozofii krajów słowiańskich, były tu publikowane.

Stanisław Jedynak urodził się 12 kwietnia 1939 roku w Charszcznicy koło Miechowa, w rodzinie robotniczo-chłopskiej. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Miechowie i zdaniu matury rozpoczął w 1958 roku studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim. Po ich ukończeniu pracował tam jako asystent do 1968 roku, w którym to obronił swoją pracę doktorską na temat: *Spór*

---

¹ Należą tu: A. Drabarek, *Stanisław Jedynak* [w:] W. Mackiewicz (red.), *Polska filozofia powojenna*, t. III, Warszawa 2005, s. 127–144; L. Kopciuch, *Profesor Stanisław Jedynak*, „Lumen Poloniae” 2009, nr 1, s. 7–17.

² Dla przykładu prof. dr hab. Leszek Gawor, przyjaciel i były współpracownik prof. S. Jedynaka, poświęcił Mu dwie wspomnieniowe noty. Jedną w „Roczniku Historii Filozofii Polskiej” (w wersji internetowej), drugą na kartach „Wschodniego Rocznika Humanistycznego” 2005, nr 11). W tym ostatnim piśmie zamieszczono także pełną bibliografię prac prof. S. Jedynaka.

o naturalizm w etyce. Promotorem tej pracy (jak i pracy magisterskiej, zatytułowanej *Znaczenie emotywnie a znaczenie deskryptywne*) był M. Fritzhand, a jej recenzentami I. Lazari-Pawłowska i H. Jankowski. „Niesłuszne” pochodzenie promotora obu prac, w burzliwym 1968 roku, zaowocowało koniecznością zmiany miejsca pracy jego wychowanka – Stanisława Jedynaka – z Uniwersytetu Warszawskiego na Politechnikę Warszawską. W 1971 roku podjął On pracę w Lublinie, w Instytucie Filozofii i Socjologii UMCS³. Z Lublinem i UMCS-em związał całe swoje dalsze życie. W 1978 roku przyznano mu stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Etyka polska w latach 1863–1918*. Recenzentami pracy byli: M. Fritzhand, M. Michalik i A. Nowicki. W 1988 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w roku 1994 profesora zwyczajnego.

Jako pracownik naukowy UMCS-u Stanisław Jedynak pełnił kilka znaczących funkcji: w latach 1979–2009 był kierownikiem Zakładu Historii Myśli Społecznej, przez kilka lat kierował pracownią Religioznawstwa i Filozofii Wschodu, był także kierownikiem Studium Doktoranckiego oraz pełnił funkcję dyrektora Instytutu Filozofii na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS (1997–2009). W latach 1984–1990 oraz 1996–2002 był członkiem Komitetu Nauk Filozoficznych PAN. Dzięki swojej pracy w domenie nie tylko nauki, ale szeroko pojętej działalności oświatowo-kulturalnej, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989) oraz Orderem Zasłużony dla Lublina, a także Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1996).

Dorobek naukowy Profesora Stanisława Jedynaka imponuje nie tylko ze względu na liczbę opublikowanych przez Niego prac (ponad sześćset), ale także z powodu jego zróżnicowania. Przez „zróżnicowanie” mam na myśli nie tylko zróżnicowaną tematykę – od filozofii Wschodu, przez historię filozofii anglosaskiej, historię filozofii polskiej i myśli społecznej, historię filozofii krajów środkowoeuropejskich (szczególnie słowiańskich), zagadnienia aksjologiczne i etyczne, po filozofie: polityki, kultury i wychowania. Równie ważna jest, jak sądzę, struktura pozostawionej przez Profesora spuścizny. Na tę intelektualną schedę składa się:

1) Kilkanaście książek autorskich, z których najważniejsze, w ocenie ich twórcy, to: *Etyka starożytnego Wschodu* (Warszawa 1972); *Hume* (Warszawa 1972); *Etyka i socjalizm* (Warszawa 1974); *Etyka polska w latach 1863–1918* (Warszawa 1977); *Bogowie władcy i zwykli ludzie. Z historii myśli społecznej starożytnego Wschodu i Grecji* (Warszawa 1986); *Etyka w Polsce. Słownik pisarzy* (Wrocław 1986, bibliografię do tej pracy opracował Lech Zdybel), *Ex oriente Lux. Szkice filozoficzno-antropologiczne dla miłośników kultur Wschodu* (Lublin 1995); *Człowiek, społeczeństwo, moralność. Szkice o etyce polskiej* (Lublin 1996); *Destruam et aedificabo: studia z filozofii i myśli społecznej Zachodu* (Lublin

---

³ W 1973 roku ów Instytut przekształcono w Międzyuczelniany Instytut Filozofii i Socjologii, a w 1990 roku w Wydział Filozofii i Socjologii.

1998); *Naród, społeczeństwo, państwo – studia z filozofii społecznej XIX i XX wieku* (Warszawa 2002); *Kategorie kultury* (Lublin 2011); *Filozofia krajów Europy środkowo-wschodniej* (Lublin 2012).

Stanisław Jedynek

fot. z archiwum Katarzyny M. Cwynar

2) Skrypty i antologie, z których najważniejsze to: *Z historii i teorii etyki* (Warszawa 1983); *Filozofia moralności* (Warszawa 1987); *Filozofia: ontologia, teoria poznania, logika, etyka* (Rodom 1999 – wyd. 3 popr. i uzupeł., które zostało następnie przełożone na język ukraiński w 2007); *Wartości: etyka i estetyka. Antologia tekstów filozoficznych* (Wrocław 1991, oprócz redakcji i wstępu autora ta pozycja zawiera także jego przekłady na język polski tekstów: D. Diderota, H. Taine’a, E. Fromma i T. Masaryka).

3) Słowniki i encyklopedie, powstałe w zespołach, którym przewodniczył: *Słownik etyczny* (redaktor wstępu i współautor z: L. Gawor, K. Kosior, L. Zdybel;

Lublin 1990); *Mały słownik etyczny* (redaktor i współautor z: J. Dębowski, A. Drabarek, L. Gawor, E. Klimowicz, K. Kosior, L. Zdybel; Bydgoszcz 1994, dwa wydania); *Mala encyklopedia filozofii* (redaktor i współautor z: J. Dębowski, L. Gawor, K. Kosior, J. Zdybel, L. Zdybel; Bydgoszcz 1996); *Encyklopedia filozofii wychowania* (współredaktor J. Kojkoł, autorstwo 26 haseł; Bydgoszcz 2009).

4) Liczne redakcje i współautorstwo prac zbiorowych.

5) Noty informujące o treści artykułów filozoficznych zawartych w obcojęzycznych (m.in. anglosaskich i słowiańskich) czasopismach naukowych, np. „The Philosophical Review”, „Philosophy”, „Filosofska Misāl”.

6) Bardzo liczne artykuły naukowe.

7) Recenzje prac filozoficznych wydanych w różnych językach.

8) Przekłady tekstów filozoficznych na język polski.

9) Prace promujące polską filozofię na świecie – redakcja pracy zbiorowej na temat filozofii polskiej: *Polish axiology: the 20th century and beyond* (Washington 2005).

Ważnym epizodem w działalności naukowej Profesora Stanisława Jedynaka była Jego praca redaktora „Studiów Filozoficznych”¹ i „Dialectics and Humanism” (1969–1975). Równie istotna, w mojej ocenie, była Jego działalność na rzecz szeroko pojętej edukacji. Mam tu na myśli Jego współpracę z czasopismami popularno-naukowymi („Problemy”), regionalnymi („Kurier Lubelski”, „Tygodnik Radomski”) i oświatowo-kulturalnymi („Argumenty”, „Przemiany”, „Gazeta Lwowska. Pismo Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej”) oraz kwartalniki: „Wisielka. Kwartalnik dla nauczycieli szkół polonijnych”, „Rota”² i „Kamena. Kwartalnik Kresowy”).

Na łamach wymienionych pism Stanisław Jedynak publikował prace o tematyce historycznej³, społeczno-kulturowej⁴, filozoficznej (głównie etyczne)⁵

¹ Przygotował on m.in. kilka numerów tego pisma poświęconych filozofii staroindyjskiej i jugosłowiańskiej.

² Pełna nazwa czasopisma to: „Rota. Kwartalnik dla nauczycieli, rodziców i młodzieży poza granicami RP”; od 1993 roku zmiana nazwy na: „Rota. Kwartalnik dla Polonii i Polaków poza granicami RP”. Zasięg potencjalnego oddziaływania treści publikowanych na łamach tego czasopisma jest imponujący, jeśli zważy się, że dociera ono do czytelników w pięćdziesięciu krajach.

³ Można tu wymienić takie teksty, jak: *O Janie Długoszu wielkim kronikarzu*, „Wisielka” 1982, nr 3–4, s. 23–25; *Tomasz Masaryk a Polska*, „Kamena. Kwartalnik Kresowy” 1990, nr 2, s. 36–38; *Kazimierz Jagiellończyk: w pięćsetlecie Jego śmierci*, „Rota” 1992, nr 1–2, s. 31 i n.; *Maciej Drzewiecki z Drzewicy. Życie wpisane w region*, „Tygodnik Radomski” nr 14 z dnia 6 IV 1983 r., s. 9; *Danton i Robespierre*, „Kurier Lubelski” nr 60 z dnia 25 III 1983, s. 4.

⁴ Należą tu m.in.: *Zakopane w kulturze polskiej*, „Wisielka” 1986, nr 1–2, s. 21–23; *Kultura polska w dwudziestolecu międzywojennym*, „Rota” 1993, nr 2–3, s. 79 i n.; *Asyryjczycy dzisiaj*, „Kurier Lubelski” nr 35 z dnia 17 II 1984.

⁵ Takimi tekstami są, dla przykładu: *Zatruta „wartość” łapownictwa*, „Argumenty” nr 34 z dnia 24 VIII 1980 r.; *Grzegorz Piramowicz o dobrym nauczycielu*, „Kurier Lubelski” nr 202

i obyczajowej⁶. Zamieszczał tam również recenzje wybranych książek oraz własne przekłady, a dla „Roty” prowadził także, począwszy od 1991 roku, kronikę społeczno-kulturalną. Nieprzypadkowo piszę o tej części dorobku Profesora. W mojej ocenie jest ona spójna z właściwym mu zacięciem dydaktycznym. Chcę przez to powiedzieć, że Profesor wydawał się uprawiać naukę, nie tylko (bądź nie tyle) z powodu „głodu prawdy”, ale przede wszystkich po to, by odkrytą prawdą móc się podzielić z innymi, odpowiednio do stopnia ich intelektualnego „wyrobienia”. To przypuszczenie wydaje się być zasadne, biorąc pod uwagę strukturę naukowego dorobku Stanisława Jedynaka, jak i jego ponadwymiarowe zaangażowanie w pracę ze studentami i doktorantami⁷. Publikowanie własnych tekstów nie tylko w pismach naukowych, ale także popularnych („Kurier Lubelski”, „Tygodnik Radomski”), wydatnie poszerzając zasięg Jego potencjalnego intelektualnego oddziaływania, wydaje się logicznym następstwem owej założonej koncentracji na nauczaniu.

Powyższa, z konieczności pobieżna, informacja o pracy i dziele Profesora Jedynaka, wymaga uzupełnienia o świadectwa ludzi, którzy się z Nim zetknęli. W zgodnej opinii wszystkich, których o to pytałam, Stanisław Jedynak widziany był jako osoba życzliwa innym, zawsze zainteresowana tym, co mają do powiedzenia koledzy i koleżanki (*vide* pokaźna liczba wnikliwych recenzji książek i prac magisterskich, doktorskich oraz habilitacyjnych; not informujących o stanie badań filozofów słowiańskich i anglosaskich), pogodna i skupiona. Jest także pamiętany jako ktoś, kto sprawując kierownicze funkcje, zawsze przedkładał człowieka, w jego konkretnej, złożonej sytuacji nad sztywny paragraf. Pokaźny dorobek naukowy oraz liczba wypromowanych magistrów (ponad dwustu) i doktorów (dwudziestu trzech) dowodzą z kolei Jego wielkiej pracowitości.

Powyższe „zbiorowe” wspomnienie o Profesorze Jedynaku koresponduje z obrazem Jego osoby, wyłaniającym się z wywiadu, jaki z Nim przeprowadzono dla czytelników pisma „ΣΟΦΙΑ”⁸. W tym obrazie dominującym rysem jest skromność. Widać ją w: podkreślaniu wyjątkowości innych osób – „Na naszym

---

z dnia 14 X 1983, s. 5; *Poznanie – proces nie skończony*, „Argumenty” nr 48 z dnia 25 XI 1984 r., s. 5; *Czym jest moralność?*, „Problemy” 1991, nr 9, s. 22–26; *Mysł filozoficzno-antropologiczna A. Mickiewicza i przykłady jej recepcji*, „Rota” 1995, nr 1, s. 44–47.

⁶ Można tu wymienić następujące, przykładowe teksty: *Baśnie i anegdoty o królu Janie III Sobieskim*, „Wiselka” 1983, nr 1, s. 45–47; *Humor ludowy Iranu*, „Kurier Lubelski” nr 162 z dnia 19 VIII 1983, s. 4 i n.; *Narodziny dziecka – obyczaje ludowe Jugosławii*, „Kurier Lubelski” nr 108 z dnia 3 VI 1983, s. 4 i n.; *Ciekawostki i anegdoty z czasów Mieszka I*, „Rota” 1992, nr 3–4, s. 112.

⁷ Mimo wielości obowiązków związanych z pracą naukową, jak i administracyjną (*vide* kierownicze funkcje pełnione przez Profesora), Stanisław Jedynak był dostępny dla swych studentów, doktorantów i współpracowników praktycznie każdego roboczego dnia, od godzin porannych do popołudniowych.

⁸ *O swoim filozofowaniu mówi prof. dr hab. Stanisław Jedynak*, „ΣΟΦΙΑ. Pismo Filozofów Krajów Słowiańskich” 2010, nr 10, s. 333–342.

roku studiów najlepszym studentem był Jakub Karpiński, drugim w kolejności był Jacek Syski⁹; docenianiu pracy innych badaczy – „Ta część mego dorobku jest dość skromna [podręczniki akademickie – *M.M.-J.*] np. jeśli się weźmie pod uwagę obszerne, bardzo dobre podręczniki filozofii wielu moich wybitnych kolegów, jak choćby Hempolińskiego, Bańki czy Zachariasza”¹⁰; „Pisałem o filozofii Rosji (tu najlepsze oczywiście są prace A. Walickiego) (...) [a także o filozofii – *M.M.-J.*] narodów Jugosławii (tu godne polecenia są też prace mego kolegi H. Pisarka)”¹¹; pamiętaniu o tych, którzy zainspirowali Jego konkretne prace – seminarium Ajdukiewicza miało się przyczynić do powstania monografii *Hume*, a wykłady z socjologii religii prowadzone przez Stanisława Ossowskiego miały zainspirować Stanisława Jedynaka do napisania *Etyki starożytnego Wschodu*¹². W dzisiejszych czasach nie ceni się skromności. Niekiedy przedstawia się ją jako synonim nadmiernej grzeczności przeciwstawianej przebojowości, którą się obecnie lansuje. W dalszej perspektywie ta deprecjacja badawczej skromności może zaowocować powstaniem systemów czy stanowisk filozoficznych, których twórcy grzeszyć będą nadmierną pewnością i zadufaniem¹³. Jeśli tak się stanie, nie będzie to korzystne ani dla filozofii, ani dla filozofów. Parafrazując myśl Profesora¹⁴: uprawiający filozofię powinien zawsze mieć świadomość, że idąc tą samą, co inni ścieżką przez las, nie jest jedynym, który może znaleźć ciekawe grzyby. Wzorem Profesora Stanisława Jedynaka wszyscy zawodowo uprawiający filozofię powinni o tym pamiętać.

⁹ *Ibidem*, s. 334.

¹⁰ *Ibidem*, s. 335.

¹¹ *Ibidem*, s. 336.

¹² Zob. *ibidem*, s. 334.

¹³ Nawiązuję tu do tego, co o nadmiernej pewności i zadufaniu sądził Profesor Jedynak. W cytowanym tu wywiadzie traktował je jako największych wrogów filozofii.

¹⁴ Odnoszę się tu do następujących słów Profesora Jedynaka: „Filozofia wciąż żyje. Jej wrogiem jest nadmierna pewność i zadufanie – przekonanie niektórych, że stworzyli systemy, którymi uszczęśliwią ludzkość. Myślę, że potrzeba trochę skromności i świadomości tego, że inni idący tą samą ścieżką przez las też muszą mieć szansę znaleźć ciekawe grzyby”. *Ibidem*, s. 337.